І чужому научайтесь,
І свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City 3, N. J.
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
— Тел. з Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXXI. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 29-го ВЕРЕСНЯ 1964 10 ЦЕНТІВ — 10 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, [illegible]Y, SEPTEMBER 29, 1964 No. [illegible] VOL. LXXI.

КОМІСІЯ ВОРРЕНА В ПРОГОЛОШЕНОМУ ЗВІТІ СТВЕРДЖУЄ: ПРЕЗИДЕНТА КЕННЕДІ ВБИВ ОСВАЛД, ЯКИЙ, ПОДІБНО ЯК І ЙОГО ВБИВНИК ДЖЕК РУБІ, НЕ МАВ СПІЛЬНИКІВ. КОМІСІЯ НЕ МАЄ ВИЯСНЕННЯ ПРИЧИН ЗЛОЧИНУ, АЛЕ ДОБАЧУЄ ЇХ ТАКОЖ У МАРКСИЗМІ-КОМУНІЗМІ

Вашингтон. — В неділю ввечері 27-го листопада 1964 року опубліковано висліди звіту так званої Комісії Воррена в справі вбивства президента Кеннеді в дні 22-го листопада 1963-го року. Найголовніші пункти звіту є такі: 1) Президента вбив Лі Гарві Освалд, який не мав жадних спільників і не був у змові з ніким, доконуючи цього жахливого злочину; 2) Звіт твердить, що Освалд не був знайомий із Джеком Рубі, який його вбив 24-го листопада також на власну руку, не маючи жадних спільників, діючи з власного переконання, бо хотів пімститися за вбивство президента Кеннеді, якого дуже любив; 3) У звіті читаємо таке речення: „Комісія виявила, що немає жадного доказу на те, що СССР або Куба були вмішані в справу цього вбивства"; 4) Комісія ствердила, що охорона президента Кеннеді не була достатня і рекомендує, щоб справою безпеки Президента та його родини займалася якась нова агенція, а не Секретна Служба, як це було досі; 5) Щодо мотивів, які спонукали Освалда вбити президента Кеннеді, то Комісія в цій справі не дає ясної відповіді. У звіті пишеться: „Численні фактори без сумніву вплутані до Освалдового мотиву вбити Президента — але Комісія не вірить, щоб вона могла приписати йому якісь один мотив, або групу мотивів". Освалд під час свого заарештування рішуче заперечував те, будьтоби він є вбивником, хоч численні свідки були проти нього і хоч були суперечні твердження в його зізнаннях. Комісія стверджує, що вбивник діяв на основі мотивів, яких не може зрозуміти „розсудлива людина". На думку Комісії вчинок злочинця Освалда є вислідом цілого його життя, яке він вів „в ізоляції, з розбитими нитями як вічний невдачник". Він мав 24 роки і вже був розчарований тим життям, що його вів у ЗДА, тому виїхав до СССР, бо був марксистом. Але і там побачив, що комунізм не був таким, яким він собі його уявляв. Він обурювався на те, як поводилися члени Комуністичної партії, та почував себе скривдженим комуністами. Комісія ствердила, що Освалд 10-го квітня 1964-го року стріляв через вікно до колишнього генерал-майора Едвіна А. Вокера в Далласі, Тексас. Цей факт наводить Комісія як доказ на те, що Освалд був здібний до злочинних виступів. Освалд мав ненависть до всякої влади і до громадянства, серед якого жив. Під час побуту в СССР він почув відразу і до комуністичного громадянства, яке там знайшов. Комісія Воррена рекомендує також основну зміну в організації безпеки Президента. Досі за безпеку Президента відповідає Секретна Служба при Федеральнім Бюрі Інвестигацій. Але в Комісії стверджується, що Федеральне Бюро Інвестигацій не співпрацювало належно із Секретною Службою. Воно не перевірило будинків, що були при шляху, яким їхав Президент у Далласі. ФБІ не дало інформацій Секретній Службі про те, що там працює Освалд, який був у СССР і звідки вернувся до ЗДА. Освалд був марксистом - комуністом, і в тому може бути і причина його жахливого злочину. Він вбив також того поліциста, який затримав Освалда після його втечі по вбивстві президента Кеннеді. Комісія стверджує, що про безпеку Президента ЗДА має дбати не тільки одна агенція Секретної Служби, але і ФБІ, Центральна Розвідча Агенція, розвідка Державного Департаменту та відділи військової розвідки.

Президентську Комісію в справі вбивства президента Кеннеді очолював судя Найвищого Суду Ерл Воррен, а її членами рбули ще такі особи: сенатор - демократ із Джорджії Річард Б. Рассел, сенатор республіканець із Кентаки — Дж. Шерман, конгресмен - демократ із Луїзіяни — Гейл Боггс, конгресмен - республіканець із Мишигену Джорджі Р. Форд, колишній директор Центральної Розвідчої Агенції — Аллен В. Доллес і Джан МекКлой, який займав різні урядові становища і був дорадником президента Кеннеді в справах розброєння. Ця комісія почала працю 5-го грудня 1963-го року, вона особисто переслухала сотки осіб, які мали будь-який зв'язок із вбивством та з тими подіями, що відбулися у зв'язку з тією трагедією. Переслухані були, між іншими, пані Джан Ф. Кеннеді, вдова по вбивнику Президента Лі Гарві Освалд — Марина Освалд, яка заявила в телевізії, що „факти говорять, що Лі застрелив Кеннеді" Совєтський уряд переслав був американському судові всі документи, які відносяться до Освалда. Комісія має готовий ще додаток до звіту і в цьому додатку, який буде пізніше опублікований, будуть вміщені зізнання всіх свідків, поліції і лікарів в справі вбивства Президента і Лі Гарві Освалда. Комісія була іменована президентом Джансоном 29-го листопада 1963-ого року. На запит журналістів в Білому Домі головний судя Воррен заявив 24-го вересня, що праця цієї Комісії скінчена з цією хвилиною, коли вона передала свій звіт Президентові.

КОМІСІЯ ВОРРЕНА, відвідавши президента Линдона Б. Джансона в Білому Домі, передає йому примірник свого звідомлення в справі скритовбивства президента Джана Ф. Кеннеді. На фото (зліва): Джан Й. МекКлой, И. Лі Ранкін, сен. Річард Б. Рассел, конгресмен Джералд Р. Форд, головний суддя і голова Комісії Ерл Воррен, президент Джансон, Аллен Доллес, сен. Джан Шерман Купер і конгресмен Гейл Богс.

Президент призначив Комітет для виконання рекомендацій Комісії Воррена

Вашингтон. — У неділю 27 вересня президент Джансон покликав до життя чотиричленний Комітет для нагляду над виконанням рекомендацій, що їх подала Комісія Воррена. До складу Комітету ввійшли: секретар скарбу Д. Діллон, нинішній генеральний прокурор Н. Катценбах, директор Центральної Розвідчої Агенції Д. МекКон і спеціальний асистент президента для справ крайової Служби Безпеки М. Бонді. Хоча Линдон Б. Джансон не призначив голови для цього Комітету, однак вважають, що практично буде ним Д. Діллон. Комісія Воррена, після розслідування справи вбивства президента Д. Кеннеді, рекомендувала збільшити охорону президента цієї демократичної країни, охорону віце-президента а також рекомендувала щоб вбивство президента чи віце-президента уряду ЗДА клясифікувалося як федеральний злочин. Комітет має також вирішити, чи Служба Безпеки має передати іншим агенціям деякі обов'язки по охороні життя президента цієї країни. Президент Джансон познайомився із звітом Комісії Воррена у неділю на своїй фармі і відразу ж повідомив про створення Комітету для нагляду над виконанням рекомендацій тієї Комісії.

В Брукліні починається процес совєтського шпигуна Александра Соколова

Бруклин, Н.Й. — В понеділок 28-го вересня мав початися тут процес проти 40-річного Александра Соколова, який перебував тут під фальшивим прізвищем Роберта К. Болча, а його 34-річна жінка жила тут якДжой Енн Болч. Їх оскаржують в тому, що вони збирали конспіративно інформації про ракетні бази і атомову зброю, чим цікавилася Москва. Коли їх засудять, то їм може грозити кара смерти. В цьому процесі як свідок виступатиме довгорічний совєтський розвідчий офіцер, який кілька років працював для ЗДА. Ім'я цього подвійного агента є відоме, але прокуратор Пол С. Вінсет заявив, що його ім'я подасть пресі аж тоді, коли виступить на суді. Подружжя Болчів було заарештоване 2-го липня 1963-го року у Вашингтоні. Це подружжя прийняло було собі прізвище римокатолицького священика з Амстердаму, Н. Й., а його жінка — господині із Норвоку, Коннектикат. У „Болчів" знайшли численні шрифти, коди, числа, фотографічні камери. Соколов-Болч був членом шпигунської сітки, яка мала свої бази в Ню Йорку та в околицях цієї метрополії.

У Клівленді з успіхом відбувся Союзовий День в честь Т. Шевченка

Клівленд, Огайо (С.К.). — Минулої неділі, 27-го вересня 1964, місцевий Окружний Комітет Відділів Українського Народного Союзу вшанував свого патрона Тараса Шевченка у 150-річчя його народження окремим Союзовим Днем, що з успіхом відбувся в городі української католицької церкви св. Петра і Павла. Програмою дня вміло проводив імпрезовий референт Окружного Комітету і секретар 102-го Відділу УНС п. Василь Камінський, покликаючи до слова піонера - сеньйора УНСоюзу, його головного радного Дмитра Шмагалу і гол. радну Осипу Олінкевич та обласного організатора Вол. Гіряка, який приїхав на цю імпрезу з Шикага. Головну промову у 150-річчя Т. Шевченка виголосив заступник головного предсідника інж. Степан Куропась. Не зважаючи на несприятливу погоду — дрібний дощ, — публіка заповнила імпрезову залю та з увагою вислухала промовців. На імпрезі були гості з Акрону, Янгставну і Лорейну.

Помер Андрій Баглай, службовик Федеральної Комісії Комунікацій

З Денверу наспіла спізнена вістка про смерть Андрія Баглая, народженого в Брукліні українця, який займав провідне становище дистриктованого інженера Федеральної Комісії Комунікацій. Завданням покійного було контролювати працю радієвих і телевізійних станцій дистрикту Денверу і Ракі Мавнтенс та видавати дозволи (лайсенс) їх персоналові, перевіряючи іспити. Андрій Баглай мав у кругах працівників радія і телевізії дуже багато приятелів і місцева преса, подаючи вістку про його смерть, підчеркнула вимкові заслуги Андрія Баглая та високу „професійну етичність" цього чесного службовця Ф. К. К. Помер 16-го вересня на 47-му році життя, полишаючи дружину Галину, доні Андрію та Магдалину і сестру Марію Полегонь в Брукліні. Батько покійного А. Баглай, член 287 Відділу УНСоюзу, бл. п. Михайло Баглай був довгі роки секретарем 158 Відділу УНСоюзу в Брукліні. Похорони А. Баглая відбулися в суботу, 19-го вересня.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Джансон** схвалив законопроєкт про те, щоб видати $5,000,000 на вивчення справи другого каналу, який об'єднував би Атлантик із Пацифіком, і який був би вкопаний в середущій Америці, бо Панамський канал не може вдоволити теперішніх комунікаційних потреб. Президент мав би найменувати 5-членну комісію, яка вивчала б цю справу та здавала звіт Президентові про висліди своєї праці.

● **При кінці минулого тижня** випробувано нову ракету „Мінутмен 2", яка з Кейпу Кеннеді на Флориді перелетіла недалеко острова Вознесіння в Південному Атлантику, зробивши віддаль 5,000 миль. Ракета „Мінутмен 2" може летіти на віддаль 9,000 миль, а „Мінутмен 1" міг летіти не цілі 7,000 миль.

Джансон поширює вишкіл поліції й війська в ділянці поборювання заворушень

Остін, Тексас. — Президент Джансон заявив 26 вересня, що федеральний уряд запроектує міським і стейтовим агенціям допомогу в справі вишколу поліції для поборювання місцевих заворушень. Президент видав письмову заяву, в якій дав пояснення до звіту директора Федерального Бюра Інвестигацій Едгара Гувера про цьогорічні заворушення в Ню Йорку та у 8-ох інших північних містах. Президент заявив, що зберігання порядку та законів — це справа місцевих і стейтових урядів, але внаслідок того, що минулого літа могли відбутися такі численні заворушення, то федеральний уряд плянує 4-пунктову програму в цій ділянці: 1. ФБІ має подбати, щоб всі поліційні відділи були вишколені в ділянці поборювання заворушень. 2. Також і армія має запізнати своїх вояків із тим, як перемагати тих, які спричинили заворушення. В першу чергу мусять бути вишколені в цьому напрямку відділи Крайової Гвардії. 3. Секретар виховання Антоні Селебрізі має вивчити справу зашвидкого залишування учнями публічних шкіл. 4. Уряд скличе окрему конференцію представників міст і стейтів, де обговорюватимуть федеральну допомогу при поборюванні заворушень. ФБІ опублікувало звіт про те, що цьогорічні заворушення не мали расової причини, і не були організовані якимсь єдиним центром, хоч комуністи старалися їх використовувати для своїх цілей.

Папа переведе канонізацію 22-ох чорних — Собор радить над проблемою вини жидів

Рим. — Папа Павло VI, який в минулу суботу скінчив 67 років, головував у тому самому дні на Консисторі, що попередив канонізацію перших чорних африканців. 18-го жовтня ц. р. відбудеться в соборі св. Петра урочисте проголошення 22-ох чорних африканців святими, — це так звані мученики з Уганди, які згинули мученицькою смертю в роках 1885 і 1886 за панування в Уганді поганського короля Мванги, який переслідував католиків. Всі ті його жертви були у віці від 14 до 50 років. Їхня беатифікація, себто проголошення їх блаженними, відбулася вже в червні 1920 року. Крім суто-релігійного значення тієї канонізації — вона буде ще манифестацією приязні Апостольської Столиці у відношенні до новопосталих країн Африки. На африканському континенті є кругло 22 мільйони католиків. У згаданому таємному Консисторі взяли участь 4 кардинали і 65 патріярхів, архиєпископів і єпископів. Та нарада тривала дві години. Тим часом Вселенський Собор дістав зревідований проєкт резолюції в справі вини, чи пак невинности жидів у смерті Христа. Теперішній проєкт більш загальникований і стверджує тільки, що сучасні жиди не можуть нести вини за події з-перед 2.000 років. Однак персональний виступ кардинала Беї, голови Секретаріяту для сприяння християнської єдности, будьто зраджував його прихильність до первісного проєкту, який виразно стверджував, що не можна винувати жидів за смерть Христа, який згинув задля спасення людства та який своїми словами „Господи, прости їм, бо вони не знають, що діють" ствердив, що тодішні жиди не здавали собі справ з дійсної ролі Христа.

● **Папа Павло VI** призначив першу жінку на обсерватора Вселенського Собору. Є нею французженка, пані Марі Люїз Монне, президентка Міжнародного Руху незалежних соціяльних інтересів — одної з організацій, спонсорованих Католицькою Церквою. Пані Монне має 50 років і є сестрою відомого французького економіста Жана Монне, колишнього міністра і одного з засновників Европейської Економічної Спільноти.

Д-р З. Лисько перевибраний на директора УМІ в Америці

Ню Йорк. (В.П. — В неділю, 20 вересня 1964 р. тут у залі Українського Народного Дому відбувся 10-ий Загальний З'їзд Учителів Українського Музичного Інституту. Після відчитання звідомлень діяльности Дирекції УМІ та окремих шкіл в шк. р. —1963-64 та після ділової дискусії З'їзд уділив абсолюторію уступаючій Дирекції. Директором УМІ на шк. р. 1964 - 65 перевибрано одноголосно проф. д-ра З. Лиська. На з'їзді були виголошені доповіді пань Д. Каранович (Т. Богданська — фортепіяно) і Н. Котович.

„Чорноморська Січ" і УСК здобули перші перемоги, а „Тризуб" третю нерішену

„**Чорноморська Січ**" виборола минулої неділі, 27 вересня, на грищі в Ньюарку, свою першу перемогу в мистецьких змаганнях нової футбольної ліги „Великої Дванадцятки Східньої Конференції". Січовики виграли 4:2 зустріч зі сильною дружиною „Дойчунгарн" і цим здобули свої перші точки в новому сезоні, який почався перед двома тижнями. Ворота для „Ч. Січі" стріляли: Снилик, Гемілтон 2 і один сам німецький оборонець до своїх воріт. Після перемоги „Ч. Січ" стоїть на п'ятому місці таблиці Північної Дивізії з точками 2:4 і відношенням воріт 6:7.

УСК Ню Йорк грав минулої неділі відплатні змагання з німецькою одинадцяткою Н. Й. Гота на своєму грищі в Коледж Пойнті, Н. Й. Перемогу футболістів УСК-у вирішили ворота, що їх здобув Сметгирст з подачі автового мету Пирдона вже на 17-ій хвилині гри. В другій півгрі УСК мав перевагу над противником, хоч і грав проти вітру, але через стрілову недисципліну нападу вислід залишився лише 1:0. УСК стоїть на п'ятому місці показника Південної Дивізії „Східньої Конференції" з точками 3:3 і воротами 3:4.

„**Тризуб**" **Філядельфія** гостив у себе сильну дружину „Інтер Клюбу" і знов закінчив змагання безворітним вислідом 0:0. В трьох мистецьких грах Південної Дивізії „Тризуб" здобув три нерішені, осягнувши ними третє місце з рахунком 3:3 точок і 2:2 воріт. В минулонедільних змаганнях „Тризуб" знов мав більше стрілових нагод від противника, але не використав ніодної з них.

Інші висліди змагань „Східньої Конференції": „Джуліяна" — „Метрос", Бостон 3:3, „Гунгарія" — „БВ Готче" 1:2, „Мінерва ПФ." — Н. П. Амерікенс 1:3.

ГЕЛІКОПТЕРИ ЗДА ЗВІЛЬНИЛИ 50 ЗАКЛАДНИКІВ У ПІВДЕННОМУ В'ЄТНАМІ

Сайгон. — Американські гелікоптери врятували 50 південних в'єтнамців, що їх збунтовані озброєні гірські племена тримали в одному своєму таборі. Звільнення тих закладників було передумовою збоку південно - в'єтнамського прем'єра Нгуєна Хана для переведення переговорів між урядом та збунтованими племенами. Ці останні вимагають автономії, але їхні провідники зголошують скромніші вимоги, а саме, щоб в їхніх збройних відділах були їх власні старшини, а не в'єтнамські, та щоб замість південно - в'єтнамських старшин, що переводили б дальший вишкіл, були тільки самі американські старшини. Американські старшини й підстаршини вишколили коло 9.000 членів гірських хоробрих племен для партизанської війни проти комуністів. Коло 2.000 тих гірських вояків підняли бунт проти центральної південно-в'єтнамської влади. Прем'єр Нгуєн Хан будьто огірчений на американців, що вони — замість стати відразу по стороні державної влади і державного війська — зберігали свого роду невтральну позицію, втішалися кращим поведенням збоку збунтованих вояків і племен та обмежились до ролі посередників. Ця історія з бунтом гірських племен будьто збільшила недовір'я Нгуєна Хана у відношенні до Америки, всупереч офіційним заявам американських чинників, що вони надалі підтримують режим Нгуєна Хана. Прем'єр Нгуєн Хан, який не має певного ґрунту під собою в рідному громадянстві і в армії, будьто носиться з думкою зректися в місяці жовтні у користь цивільного уряду та самому присвятитись виключно воюванню проти комуністичних партизанів.

Тим часом уряд генерала Нгуєна Хана покликав до життя Високу Національну Раду, яка складається з 17-ох цивільних осіб, репрезентантів різних суспільних груп, а також буддистів і католиків. На тому першому засіданні проводив титулярний президент Південного В'єтнаму генерал Дуонг Ван Мінг, який закликав членів Ради мати на увазі не добро репрезентованих ними окремих груп народу, а цілість нації і краю у зладженні тексту нової конституції. Ген. Хан зобов'язався урядувати по - диктаторськи тільки два місяці та після того передати владу цивільному урядові на базі нової конституції. Однак політичний неспокій в Південному В'єтнамі не припиняється. Група молодих старшин знову ультимативно вимагає відсунення деяких старших генералів, погрожуючи новим переворотом. Тому в столиці Південного В'єтнаму знову стягнено деякі вірні режимові частини та окружено військовим кордоном будинок пошти.

Летунство ЗДА на Півдні Азії буде гнатися за ворожими літаками до Китаю

Сайгон. — Американське летунство, стаціоноване на літаконосцях на Далекому Сході і південно - азійських водах, дістало наказ — у випадку заатакування збоку ворожих літаків — відповісти вогнем і гнатися за ними також над ворожу територію. Конкретно йде тут про північно-в'єтнамські й комуно - китайські літаки, які — так само, як комуністичні повстанці — перевівши неспровоковану атаку — втікають і хороняться на „недоторкану" територію Камбоджі, чи Північного В'єтнаму. Цей американський наказ, який касує „недоторканість" ворожої території у випадку, коли з тієї території прийшла провокаційна атака, викликала гостру реакцію збоку Північного В'єтнаму і Комуністичного Китаю. Комуно - китайське радіо проголосило комунікат, який таврує тут американський розпорядок, як ніби заповідь „провокацій" збоку американців, при чому той протест іде впарі з новими погрозами і лайками на адресу Америки.

Британія продукує новий тип суперсонічного бойового літака

Лондон. — Пробний лет новинайденого в дослідних стаціях Британії суперсонічного літака, названого „ТСР 2", пройшов дуже удало. Літак знявся вгору з великим гркотом і приземлився в 14 хвилин пізніше. Пілот заявив, що все передбачення щодо поодиноких діянь первісних частин літака — цілком виправдалися. Це поважний успіх для уряду Алека Даглас Гюма і його міністра летунства Джуліяна Емері, котрий мусів зводити довгі бої в парляменті з опозицією в обороні проєкту того літака. Цей літак може летіти із швидкістю 1.400 миль на годину, переводити однаково звичайні як атомові роди зброї та, летючи у стежних місіях, пересилати телевізійні світлини. Британський уряд плянує випродукувати перших 50 таких машин коштом кругло 500 мільйонів фунтів, себто 1,400.000.000 долярів, отож один такий літак коштуватиме кругло 28 мільйонів дол.

На Кіпрі ситуація покращала внаслідку згоди між турками і місією ОН

Нікозія. — Туреччина погодилася передати своїх 650 вояків, стаціонованих на Кіпрі, під спільне командування міжнародного війська Об'єднаних Націй, з застереженням, щоб ті турецькі вояки залишилися на своїх позиціях та щоб Туреччина мала право перебрати їх знову під своє командування, якщо кіпрським туркам грозила б нова небезпека. Турки погодилися на відкриття шляху між Нікозією і Кіренією для загального руху, — той шлях вони до цього часу блокували, а зате командування війська ОН добуло від кіпрсько - грецького президента Макаріоса згоду на переведення виміни теперішніх турецьких вояків на Кіпрі на інших. Генеральний секретар У Тант повідомив, що він призначив бразилійського дипломата Карлоса Альфредо Бернардеса на свого репрезентанта на Кіпрі, а еквадорський дипломат Гальо Пляза Лассо буде займатися тільки виключно кіпрської проблеми.

У СВІТІ

● **Турецький президент** Семаль Гурзель помилував 4-ох видатних діячів режиму Аднана Мендереса, скиненого в державному перевороті з травня 1960 року. Самого тодішнього прем'єра Мендереса та його міністра закордонних і фінансових справ — розстріляно. У турецьких в'язницях є ще 63-ох видатних діячів режиму Мендереса, включно з 80-літнім тодішнім президентом Селялом Баяром.

● **В Алжирі** відбулась комедія парляментарних виборів, цілком за комуністичним зразком. З-посеред 6,070.880 зареєстрованих виборців „голосувало" 86 відсотків і всі — очевидно — голосували на одиноку державну листу, яку склад був альжирський диктатор Ахмед Бен Белла. Він їби дуже вдоволений, що дістав таку „підтримку народу", на дальших 4 роки свого диктаторського правління.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand Street, Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provide for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25.—Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.

Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Ситі і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів. Чеки і моне orders виставляти на: "Svoboda".

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертаються тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J. 07303

Заможні претенденти

Однією з особливостей американського політичного життя, невідомою в інших країнах світу, є оприлюднювання масткового стану всіх кандидатів на президента й віцепрезидента за офіційним ствердженням концесіонованих книговодів. Ось так — за офіційними даними, що їх коментатори піддають під сумнів, як занадто низькі — масток президента Джансона і його дружини становить кругло $3 500 000, масток його республіканського противника, сенатора Беррі Голдвотера, обраховано на $1 700 000, — демократичний кандидат на віце - президента, сенатор Гюберт Гомфрі „найбідніший", бо має „тільки" — $171 000, а його республіканський противник конгресмен Віллім Міллер — понад $260 000. Колюмніст „Ню Йорк Таймсу" Рассел Бейкер кепкує над „бідністю" декого з них у своїх міркуваннях в статті п. з. „Наскільки повинен бути бідний кандидат?". Але він признає, що „одним із нас" не мусить бути людина, яка має несплачений дворічний банковий борг за авто, залягає з комірним, має труднощі з оплатою у крамницях за свої меблі та одяг, а її ощадностеве конто в банку пишається сумою . . . $17.29.

Фактом є, що американські виборці не люблять бідних кандидатів і, навпаки, мільйонери ніяк їх не відстрашують. Доказом цього були такі кандидати, як Герберт Гувер, Ф. Д. Рузвелт, Дж. Ф. Кеннеді або нюйоркські губернатори Аверелл Гарриман і Нелсон А. Рокефеллер. До „бідніших" президентів належав Д. Д. Айзенгавер, але він також дістав за свою книжку „Хрестоносний похід в Европі" гонорар в сумі — $100 000, вільних від оподаткування, і має подвійну емеритальну платню — як генерал Армії і як колишній президент ЗДА. Коли 18-ий президент Республіки, Юліссес Грент, професійний вояк і герой Громадянської війни, опинився, вже як приватний громадянин, без сотика після банкрутства своєї інвестиційної фірми, то це саме й спонукало Конгрес забезпечити президентів Республіки, щоб вони на схилі життя не зазнавали матеріяльної скрути.

Американці не люблять бідних кандидатів на високі державні становища, бо вважають, що умовини в цій країні дають такі широкі можливості молодій освіченій людині, що коли вона не вміла їх використати, то тим самим доказала свою недотепність і брак здібностей займати керівний пост. Зате від президента, як і від усіх членів Уряду вимагається, щоб вони фінансово не були заанґажовані в будь-яких спілках чи підприємствах, які можуть породжувати „конфлікт інтересів" — особистих і державних.

Заможність кандидатів на високі державні становища має ту найбільшу вартість, що запевняє повну матеріяльну, а за тим і психічну їх незалежність. Ніхто не може заможному кандидатові закинути, що він старається здобути становище із матеріяльних спонук, — смішно й подумати про це у відношенні до мільйонерів. Кожний з таких кандидатів має політичні амбіції, має знання справи і різні персональні кваліфікації. Це саме є доброю особливістю американської дійсности, що багаті американці не думають про користання з багатства для своєї і своєї родини вигоди та приємностей, а мають громадські амбіції і приймають „повночасову працю" в державних установах для самої праці, а не задля заробітку.

„Територіяльні претенсії"

„Ми готові продовжувати цю війну ще 25 років", — сказав Мао Тсе-тунґ 10 липня у Пейпінґу представникам японських соціялістів про „ідеологічну суперечку" з компартією СССР. Китай, — сказав він, — уже провадив війну 25 років і її виграв — проти Чіянґ Кай-шека і Японії, натякаючи, що й у „війні" із СССР виграє також. Зацитуємо довший уривок з висловлювань провідника компартії Китаю: „Місць, окупованих СССР, аж надто багато . . . Під приводом забезпечення Внутрішньої Монголії Москва насправді поставила цю країну під своє панування . . . Вона привласнила собі . . . Курільські острови, частину Румунії. Відокремивши частину Східньої Німеччини, вона вигнала місцевих жителів у західню частину . . Те саме сталось у Фінляндії. Вона відокремила все, що можна було відокремити . . ." І далі: „СССР займає площу 22 000 000 квадратових кілометрів, а його населення становить лише 200 000 000 осіб. Час би вже їй припинити свій похід. Японія займає площу в 370 000 квадратових кілометрів, а має населення понад 100 мільйонів. Приблизно сто років тому район на схід від Байкалу (китайський) став територією Росії, і відтоді Владивосток, Хабаровськ, Камчатка та інші пункти є територією СССР. Ми ще не подавали рахунку за цим реєстром". Цитату подано з київської „Радянської України" з 3-го вересня.

Затривожений „центр інтернаціоналізму" — імперіялістично - шовіністична Москва коментувала цей виступ Мао статтею в „Правді", пишучи, між іншим, що „Мао Тсе-тунґ не просто зазіхає на ту чи іншу совєтську територію, а представляє свої зазіхання як частину „загального територіяльного питання". Знаючи, що йдеться не тільки про території, а й про народи, які їх заселюють — не російські народи, — Москва висунула свого експерта в азійських справах, директора Інституту для вивчення Азії, Абуталіба Гафурова, як гармату важкого калібру проти „китайських товаришів". Цей зрадник одного із азійських народів, поневолених в СССР, виступив на захист „історичних прав" Росії на всі згадані території. Атакуючи Пейпінґ, він заявив, що комуністичний Китай „переслідує в межах своїх кордонів 35 000 000 не-китайців". Член ЦК компартії СССР, Ґафуров, — як повідомило аґентство ЮПІ з 17-го вересня, — сказав, що китайці переслідують монгольську меншину, загнавши її в неродючі гори, переслідують казахську інтеліґенцію і всіляко затримують розвиток культури казахського народу, (частини народу, що живе в Казахській ССР); гноблять уйгурів (частина їх також живе на загарбаній Москвою азійській території СССР), тибетців і т. д. „Казахську інтеліґенцію китайці всіляко дискримінують... Наклад книжок і газет казахською мовою дуже зменшений" . . .

Виходить отже, що й комуністичний Китай, і комуністична Росія — цілковито сходяться в справі денаціоналізації інших народів і нищення їхніх культур. Бо не лише зменшують наклади книжок і газет казахською мовою, а й, наприклад, в Україні з наказу Москви робиться те саме у відношенні до літератури, виданої українською мовою та практикується всі інші роди духового і фізичного народовбивства. Все це давно відома істина, а різниця лише в тому, що в цих злочинах тепер самі себе взаємно обвинувачують комуністичні „товариші".

„ЧОМУ ХРУЩОВ ПОСПІШАЄ?"

Під таким заголовком бостонський щоденник „Ди Крищен Саєнс Монітор" вмістив цікаву статтю свого постійного співробітника Пола Вола, одного з кращих американських знавців Совєтського Союзу. Цей журналіст, вірний засаді: „завжди висувати голову вперед", дає відповідь на ряд недавніх заходів совєтського диктатора Хрущова.

Чому в останніх тижнях так квапиться цей червоний держиморда на зовнішньому, а також внутрішньому секторі свого великого царства?

Невтомне й уперте намовляння комуністичних діячів у зв'язку з плянованою комуністичною нарадою „на вершинах", загострення відносин з китайськими вожаками, гарячкові, але дуже солідні приготування до дипломатичної подорожі у Бонн, просто в зуби найбільш атакованим Москвою акулам „німецького Волл стріту". . .

Вся ця метушня кремлівського боса відбувається саме тому, що становище його в Москві не дуже міцне, звітують московські спостерігачі. Тож свою власну шкуру і збирається Хрущов рятувати цими енерґійними кроками на міжнародній сцені.

Західні експерти, які нещодавно повернулися з Москви, вважають, що внутрішня ситуація в СССР не така рожева, як декому здається. З цих причин комуністичний лис Хрущов із своїми соратниками, у котрий вже раз узявся до випробуваної методи: в неприємній внутрішній ситуації шукати успіхів на зовнішньому полі. Назрівають бо проблеми, які йому важко розв'язувати старими методами пустих обіцянок.

Головна журба комуністичного диктатора — неспокійна і вимагаюча змін нова совєтська ґенерація. Відбуваються радикальні зміни технічного порядку, ростуть нові галузі модерної промисловости, приходять на зміну нові, добре вишколені професіонали, науковці, військовики тощо. А на лихо Хрущову, в цей самий час совєтська економіка, замість рости, іде вниз.

Молодим совєтським людям довголітня пропаґандивна напівправда не до смаку. Бюрократична машина, її грубі недоліки вже перестали бути недоторкальним „табу" для молодих совєтських людей. Вони самі хочуть знайти правду, вони знайти її мусять.

На листопадовому пленумі Центрального Комітету комуністичної партії Хрущову прийдеться дати відповідь на цілий ряд дуже прикрих для нього запитань, пише політичний редактор бостонського щоденника. Невдоволення скрізь, у кожній клітині велетенської совєтської державної і партійної машини. Перед у єретичних змаганнях за вольності й краще завтра веде літературний і артистичний світ.

Болючим для Хрущова терном є вільний ринок, що останнім часом розвинувся до небувалих висот. Ціни на ньому неймовірно високі. Овочі в Москві у липні були куди дорожчі, як у грудні. Наприклад, помідори, замість 80 копійок за кілограм, коштували аж два рублі. Також, у зв'язку з продукцією нових синтетичних виробів, пішли вгору ціни на текстильні вироби.

Три роки тому Хрущов виступив з бомбастичним пляном: задовольнити міське населення з нових державних фарм дешевою яриною і овочами, щоб не бути залежним від коштовного й не завжди певного довозу із далеких провінцій, зокрема з України. У такий спосіб Хрущов плянував також покласти на лопатки вільний ринок. Теперішній стан трагічний для цього крикливого пляновика-невдахи: приватний сектор випродукував цього сезону яєць у три рази більше як державний сектор. Все це речі добре знані старій, заляканій ґенерації, але для нової вони не до смаку. Наслідком цього, за словами бостонського кореспондента, шириться корупція в рядах адміністрації, деморалізується міліція.

По день 1 вересня ц. р. всесоюзна господарська картина була для Хрущова невеселою. „Извєстия" з 9 вересня подають: „Важкі й довгі дощі в районі Новосибірську, в районах Алтаю і Казахстану". Лише на Україні і на Дону, а також на центральних теренах Волги зібрано задовільний урожай. Продукція кукурудзи цього року з вини адміністрації слабша, як минулого. Великі гроші кинено на будову сховищ цього продукту, але стан їх незадовільний. Зерно, як звичайно буває в колгоспній системі, пропадає на полі.

Все це, пише Пол Вол, примушує старого хитруна Хрущова шукати успіхів — на закордонних „частушках", на міжнародній арені. Без цих успіхів важко буде йому звітувати на листопадовій сесії Центрального Комітету комуністичної партії. Такого застрику нового ентузіязму в рядах московських олігархів треба ще й в обличчі тяжких ускладнень на китайському фронті холодної війни.

Ось ряд причин, чому кремлівський „сатана в бочці" кидається на всі боки.

І. Т-ко

Закінчився Двомісячник української книжки в Австралії

Сідней, Австралія. — 15 вересня закінчився Двомісячник української книжки, проголошуваний Союзом Українських Організацій Австралії. Двомісячник пропаґували і подавали звіти про його досить успішний перебіг тижневики „Українець в Австралії" і „Вільна Думка". Остаточних вислідів ще не опубліковано.

Але з попередніх звітів української преси видно, що зусилля СУОА, єго Шкільної Ради, керівника преси при СУОА проф. Д. Нитченка, учителів, журналістів та молодечих організацій — дали позитивні наслідки. Лише до 1-го серпня, себто за яких два тижні, було в Австралії розповсюджено чи замовлено 1.258 українських книжок, закордонного видання, а також зібрано декілька десятків передплат на молодечі журнали.

Чому не всі американці голосують?

Голосування в З'єднаних Державах Америки — фундаментальний акт самоврядування. Воно дає громадянам право висловлювати свою опінію, обирати бажаних осіб і тим самим брати участь в урядуванні — своєї громади, стейту і держави. Виборча урна — посередник для уряду з народу, через народ і для народу.

Від часу заснування нашої Республіки ніколи не касувалося й не відкладалося дня виборів, визначеного федеральною чи стейтовою конституцією. Ані Громадянська війна, ані пошесть, ані депресія не спиняли нашої виборчої машинерії.

Зважаючи на цю традицію вільних виборів, З'єднані Держави, як одна із найстарших демократій, мусіли б мати найліпші в світі виборчі рекорди. На жаль, в дійсності цього нема.

Тільки 63.8% всіх американців виборчого віку голосували під час останніх президентських виборів у 1960 році. А два роки тому під час конґресових виборів менше як половина всіх, хто має право голосу, а саме 48,9%, використали своє право.

Як контраст до цього: у національних виборах в Італії та Австрії брали участь 94% виборців. Канада, Західня Німеччина, Швеція і Данія перевищили 80% під час недавніх виборів. Британія і Франція, а також Норвегія дали — 78% голосів. Навіть Японія, порівнюючи новак у демократії, в 1960 році дала 73.7% голосів.

Що ж спричиняється до того, що понад 35 000 000 американців у 1960-му році утрималися від голосування?

Відповідь на це одна: незадовільно організовані подекуди процедури реєстрації, наслідки расової дискримінації, особливо на Півдні, незнання леґальних вимог, апатія та байдужість творять настрої, що, мовляв, один голос багато не важить. Ніхто не може в Америці примусити людей голосувати, крім їхнього власного сумління.

Незнання правних вимог дуже легко виправити. Всі стейти вимагають від своїх виборців, щоб вони використовували права виборців. Виборець мусить мати 21 рік, щоб мав право голосувати, за винятком Джорджії та Кентакі, де виборець мусить мати 18, Аляски — 19 і Гаваїв — 20 років. У більшості стейтів, щоб мати право голосувати, треба прожити у даному стейті один рік, у Міссіссіпі — два роки, а в 12 стейтах, включаючи Мишиґен, Міннесоту та Ню Джерзі — тільки шість місяців.

Щоб мати змогу голосувати, виборець мусить спочатку зареєструватись. Сорок вісім стейтів вимагають такої реєстрації. Тридцять три стейти припиняють реєстрацію в жовтні, десять у вересні, а деякі навіть раніше. Якщо ви ще не реєструвалися, то найперше мусите довідатись про правила реєстрації у вашому стейті чи повіті. Зверніться у цій справі до редакції місцевої газети, публічної бібліотеки чи будь-якої політичної чи громадської організації.

Понад 20 000 000 американців доходять в цьому році виборчого віку. Всі вони мусять зареєструватися, щоб мати змогу голосувати. Деякі стейти вимогоют від жінок, які недавно одружились, перереєструватися під новим прізвищем.

„Голосування, — сказав недавно президент Джансон, — становить найперший обов'язок демократії". Це — основний привілей американського громадянства. Для кожного громадянина використовування цього привілею — найпевніший спосіб зміцнювати нашу країну, як також і цілий вільний світ.

Американська Рада

Константин Біда

СУСПІЛЬНО-НАЦІОНАЛЬНА ФУНКЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ДІЯСПОРІ

(Доповідь, виголошена на Підготовчій Сесії в справах культури на Світовий Конґрес Українців 29 березня 1964 р., Торонто, Канада)

(1)

I

Коли приходиться говорити про суспільно - національну функцію культури, найперше треба підкреслити тезу, яка, на мою думку, є аксіоматичною. Поняття культури так нерозривно зв'язане з поняттям народу, нації, що їх відмежувати не можна. Це поняття близькі, суміжні, споріднені.

Історик не може поминути у своїй праці культурного аспекту життя народу. Досить поглянути на капітальну працю англійського історика Едварда Гіббона „Занепад Римської імперії". Шукаючи причин цього занепаду, Гіббон досліджує в першій мірі духові явища, духові течії в житті народів імперії. Він говорить про звичаї римлян, про двірські церемонії, про мистецтво; спеціяльну увагу присвячує він проблемі християнізації поганського світу, досліджує християнські догми, займається питанням безсмертности людської душі, зокрема як це питання трактували тогочасні філософи; він досліджує причини постання і розвитку ідеї монашого життя і Понтифікального Центру Західньої Церкви.

Багато уваги справам культури присвятив Михайло Грушевський у своїй монументальній „Історії України - Руси", а в останній фазі свого творчого життя — і це факт знаменний — написав ще п'ять томів „Історії української літератури".

Культура народу — це рефлекс його духового життя, усіх тих духових сил, що він їх розвиває і маніфестує.

І це теж відомий факт, що кожний нарід, творячи свою культуру, забарвлює її специфікою свого духа і ментальности. Греки досконало розвинули прецизність і глибинність думки у філософії, тонкість відчуття краси форми у скульптурі і почуття краси та логіки слова у літературі. Ці великі надбання вони залишили всьому культурному світові. Римляни, живлячись пребагатою культурою греків, розвинули до досконалости законодавство, яке стало основою правної системи цивілізованого світу. І, говорячи про значення античної культури для західнього світу, ми завжди говоримо про культуру старовинних греків і про культуру старовинних римлян. Бо їхні культури нерозривно зв'язані з їхньою національністю, їхні культури є продуктом їхніх духових сил, специфічним рефлексом їхньої духової потенції. Саме тому поняття культури нерозривно зв'язане з поняттям нації. Немає культури понаднаціональної, немає культури універсальної.

Дарма говорити про науку, основну ділянку людської культури, як про щось понаднаціональне, як про щось, що є або повинно бути очищене від будь-якого національного первня. Дарма в ім'я якоїсь абсолютної об'єктивности і досконалости ставити постуляти „віднародовлення" науки, бо такої науки немає. Такі ділянки гуманістичних наук, як історія, література, мова, мистецтво, безпосередньо зв'язані з життям нації — предметом кожної з цих ділянок науки є в дійсності один аспект життя нації. А такі, здавалося б, зовсім індиферентні науки, як математика, фізика, хемія, медицина, теж зв'язані з національною культурою, бо творці нових математичних формул чи дослідники атомів і гормонів, це люди, які виростали, формували свій світогляд, здобували своє загальне й професійне знання в культурних середовищах певних національних організмів, у системі культурного життя, створеній тією чи іншою нацією. Це ясно, бо творцями і носіями науки, як і всієї культури, є люди, а нормальним порядком речей кожна людина є членом своєї нації.

І так поняття нації і її культури це поняття такі суміжні й близькі, що вони стоять у повній залежності одна від одної. Занепад культури означає занепад народу, розквіт культури символізує розквіт творчих сил народу. Коли вмирає в народі свідомість своїх власних культурних вартостей, умирає в ньому його національна свідомість. Коли вмирає культура, вмирає нація.

У цьому відношенні історія дає нам безліч маркантних прикладів, а серед них ось такий приклад: коли хтось хоче знищити і вбити націю, вбиває і нищить її культуру — забороняє вживати її мову, забороняє їй творити власну літературу, нищить її шкільництво. Це — речі добре відомі в історії українського народу.

II

Так справа мається, коли говорити про життя нації. Але зовсім подібно діється, коли говорити про життя людини, члена нації. Роля своєї культури в її житті, її відношення до справ своєї культури — питання першорядної ваги в житті кожної людини, бо це питання стосується безпосередньо духового її змісту, а тим самим її основних вартостей. Усі первні її культури, наприклад, її мова, релігія, знання минулого свого наро-

(Продовження на стор. 4-ій)

Володимир Кедровський

ОБРИСИ МИНУЛОГО

(17)

Ще й сьогодні, як живий, стоїть перед моїми очима Гошкевич в образі старця Симеона, що приймає в храмі Ісуса Христа зі словами: „Нині відпускаєш раба Твого" . . . Або в образі пророка Мойсея з скрижалями на Синайській горі. Ці образи намалював визначний мистець Васнецов для Київського Володимирського Собору, а потім в сотках тисяч відбитків їх поширювано в Росії. Старця Симеона й пророка Мойсея Васнецов списав з живої моделі — Віктора Гошкевича, що був чудовим біблійним типом з розкішною шовковою бородою і глибокими блакитними очима, ростом понад шість стіп.

В робочому кабінеті Віктора Івановича висів на стіні його портрет — подарунок Васнецова. Не раз Віктор Іванович, вказуючи на цей портрет, говорив з теплою усмішкою:

— Оце Васнецов канонізував мене ще за життя. Отак узяв та й зробив з мене святого!

У своєму поводженні, в розмовах Віктор Іванович завжди був спокійним, зрівноваженим і переконливо щирим. Його маєстатична постать приваблювала до себе кожного, хто мав нагоду працювати під його керівництвом. Перше враження чим далі, тим більше поглиблювалося й переходило в глибоке прив'язання, яке залишалося на все життя.

Віктор Гошкевич народився в Києві 21 березня 1860 року, отже за рік до смерти Тараса Шевченка. Там він скінчив духовну семінарію, а потім математичний факультет университету. Бувши студентом, пристав до українського гуртка, слухав лекції основоположника української історичної та археологічної науки Володимира Антоновича. В тому гуртку був також Михайло Грушевський, один з найліпших учнів Антоновича. Звідти й почалася свідома наукова праця Віктора Івановича для українського народу. Ще слухаючи лекції В. Антоновича, Гошкевич захопився археологією й разом з професором Київської Духовної Академії Н. Петровим улаштував музей Церковно-Археологічного Товариства.

У 1890 році В. І. Гошкевич переїхав до Херсону на посаду секретаря Губерніяльного Статистичного Комітету. Тут він відразу взявся до археологічної праці, вкладаючи в неї значну частину зі своєї дуже скромної платні.

Перший раз довелося мені зустрітися з В. І. Гошкевичем у 1902 році, коли я з шкільними товаришами оглядав експонати його краєзнавчого музею, для якого дирекція Херсонської Публічної бібліотеки приділила дві невеличкі кімнати.

Треба сказати, що спочатку навіть освічені люди дивилися на музей В. І. Гошкевича як на примху дивака. Але згодом цей музей розрісся у величезну не лише крайову, але й загальноросійську наукову інституцію, до якої приїздили учені археологи з Москви, Петербурґу і навіть з Західньої Европи.

Віктор Іванович часто казав, що патріотом може бути лише та людина, яка знає історію свого народу і плекає його кращі традиції. Тому, пояснюючи якийсь музейний експонат, він нав'язував його до побуту і звичаїв українського народу, до української старовини.

Взявши камінець, Віктор Іванович пояснював, як мандрував цей камінець на північ Херсонщини, коли доходили туди льодовики, що покривали всю Північну і майже всю Східню Европу. Мушля в його руках ніби сама розповідала про часи, коли оця частина української землі була залита морем. Кусник скам'янілого дерева ілюстрував добу, в якій майже всі простори України вкривали величезні тропічні рослини. Показуючи величезний зуб мамута, Гошкевич малював картину життя тих часів, коли в наших степах водилися ці потвори. Показував нам кам'яну зброю первісної людини та інше кам'яне приладдя.

Віктор Іванович розповідав надзвичайно цікаво, і хотілося слухати його без кінця. Представляючи минувшину української землі, він умів защепити слухачам глибоку любов до неї, робив з них патріотів свого рідного краю. Ось чому надавав він такого великого значення своєму музеєві.

Коли музей перенісся з приміщення бібліотеки до двоповерхового будинку на Поштовій вулиці, поруч з першою жіночою гімназією, він ніби за одну ніч розрісся. Бо Віктор Іванович, з допомогою учнів середніх шкіл, впорядкувавши експонати, подобував також зі скринь, з пивниці бібліотеки та з інших схованок всі ті речі, для яких не було місця в старому приміщенні.

При вході до музею, ніби сфінкси, стояли у два ряди великі кам'яні баби, привезені з різних місць Херсонщини, а біля них встановлено кілька запорозьких гармат. Це ніби в'язало оті прадавні часи „кам'яних баб" з запорозькими часами в одне ціле, в безперервну історію нашого рідного краю.

Дуже багатим був відділ скитської старовини. Про скитів Віктор Іванович дуже цікаво розповідав, вважаючи їх за той народ, з якого пізніше сформувалася українська нація. Взагалі він стояв на становищі, що з часів первісної людини, з кам'яного віку українці замешкували ті самі землі. Приходили різні народи, різні завойовники, але згодом всі вони розпорошувалися і змішувалися з автохтонним населенням. На цих теренах, де стикалася римська та грецька культури з культурами народів, що йшли з Азії, відбувалася невпинна боротьба. І тому, на думку Гошкевича, „чиста українська раса" — це раса, що постала з людей кам'яної доби, кіммерійців, скитів, сарматів, хозарів, аланів, греків і т. д.

Віктор Іванович провів багато археологічних розкопин, як сам, так і з участю російських археологів, особливо проф. Б. Фармаковського, який „пограбував Херсонщину", як казав Віктор Іванович, бо все, що було найкращого здобуто при розкопинах, відсилав до Петербургу. Такі „археологічні крадіжки" змушували Віктора Івановича ховати під замок деякі особливо цікаві та рідкісні знахідки, щоб вони не попали до Імператорського Ермітажу. Він болів душею, коли в Херсонщини забирали до Московщини речі, зв'язані з історією краю й народу.

Своїми оповіданнями з археології та історії Віктор Іванович захоплював молодь, внаслідок чого з учнів середніх шкіл було створено кілька гуртків, які студіювали не лише експонати в музеї, але й робили часом археологічні виправи.

Пригадую, як поїхали ми під проводом Гошкевича на екскурсію до острова Березані біля Очакова на Чорному морі, де роками тривали розкопини старовинного грецького міста-колонії Ольвії. Віктор Іванович пояснював нам методи розкопин і показав підвалини великого палацу, що належав скитському цареві, який був захоплений грецькою культурою. Він вивчив грецьку мову, добре знав історію та мистецтво Греції і засвоїв собі грецький спосіб життя.

По всій степовій Україні аж до Полтави височіють скитські могили-кургани. Їх далеко видно в степу, немов великі макітри, обернені догори дном, стоять вони, свідки тисячолітньої історії нашої землі. Багато цих могил дослідив Віктор Іванович, але, на жаль, більшість їх вже розкопані були хижаками, що шукали скарбів. У цих надгробних пам'ятниках скитських достойників звичайно знаходили їхні кістяки, іноді з кістяками домашньої худоби, посуд, наконечники стріл та списи, а також різні пряжки, ґудзики й т. д.

На лівому березі Дніпра проти й нижче Херсону аж до Чорного моря розстелилися глибокі сипучі піски, які тут називають кучугурами. Оті кучугури були невичерпним джерелом знахідок. Вітер здував піски, переносячи їх з одного місця на друге, і часто на поверхні лишалися скитські стріли, кам'яні сокири . . .

З українського життя в Бразилії

1. — Успіхи проф. Ф. Великохатька

Видатний український науковець - іхтіолог, фахівець з ділянки рибництва, проф. Федір Великохатько, на бразилійському терені з'явився по другій світовій війні. Не зважаючи на недогідні умови в Бразилії проф. Ф. Великохатько майже з першого дня тут свого перебування, віддався улюбленій справі - рибництву, провадячи відповідну і практичну і наукову роботу.

Його стараннями й працею закладені великі рибницькі господарства в стейтах Ріо Ґранде до Сул та Сан Павло, з його цінних вказівок скористалося чимало підприємців, що розводять культурні сорти риб, в Парана, Мінас Жейрас, Ґуанабара тощо.

Особливо багато уваги професор присвятив культивуванню в Бразилії різних гатунків коропів, чим цікавився і в Україні. —

Сьогодні ім'я нашого науковця бже записане на почесній сторінці історії рибницького господарства Бразилії.

Зі статтями наукового й практичного характеру він часто виступає в поточній та спеціяльній бразилійській пресі, його доповіді не раз уже чули учасники наукових конференцій, його консультаціям надають велику вагу бразилійські офіційні чинники.

Недавно, в місцевості Рібейрон Прето, провінція Сан Павло, відбувся „Конґрес учених Бразилії". Визначну участь — у ньому взяв проф. Ф. Великохатько, виголосивши цікаву доповідь на тему „Тривалість утворення видів у природі". — Докладний огляд цієї доповіді подав на своїх сторінках бразилійський науковий журнал „Наука і Культура", додавши зауваження:

„Проф. Ф. Великохатько обґрунтував свою доповідь численними прикладами на морській фавні та фльорі, що досконало вивчена в палентології і тепер має виразне амфібореальне, амфіпацифічне та амфіамериканське поширення, що вже твердо усталено в географії. Одночасно проф. Великохатько подав матеріяли, які доводять, що і наземні фавна та фльора мають однакову тривалість видотворення, а у випадках надзвичайних екзогенних процесів — їх видотворення прискорюється".

Протоігумен ЧСВВ на Бразилію

У місті Прудентопіль відбулася спеціяльна нарада оо. Василіян, на якій обрано нового протоігумена. Найвища Управа ЧСВВ у Ватикані вже затвердила цей табір і відсьогодні ЧСВВ на Бразилію має свого нового настоятеля о. Йосипа Прийму. Він належить до численної плеяди українських католицьких священиків - ченців, роджених уже в Бразилії. Побачив він світ 1912-го року у великій українській місцевості Ірасе, мі, — розташованій на самому кордоні Парани і Санта Катаріна. Крім о. Йосипа Ореста, родина Прийм має ще трьох священиків, а саме: о. Іринея - ЧСВВ, о. Монсіньора Климента (від довшого часу перебуває вже в ЗДА) і о. Севера - пароха в „українському морі", тобто в місті Малеті.

Всч. о. Йосип Орест закінчив ірасемську школу Сестер Служебниць, а згодом семінарію Отців Єзуїтів у Сан Леополдо Ріо Ґранде до Сул.

Згодом на дальші студії, перенісся в Україну, в Галичину, де побирав науку аж до першого приходу московських окупантів у 1939-му році. Після України, продовжував своє навчання у Григоріянському Університеті в Римі, де в січні 1942-го року став єреєм. Того ж таки року повернувся до Бразилії. Тут відразу присвячується вихованню молодого василіянського доросту в ірасемському домі студій, навчаючи своїх численних учнів філософії.

З Ірасеми о. Йосип Орест виїхав до Прудентополя, де, починається його найбільш активна та широкого засягу діяльність. Бачимо о. Йосипа, Ореста на становищі директора семінарії св. Йосипа, ігумена манастиря, душпастиря на Есперанщині (там потрапив побудувати велику церкву св. Покрови). о. Йосип Орест Прийма у серпні офіційно перебрав уряд ЧСВВ на Бразилію в характері як Протоігумен.

3. Вшанування д-ра Володимира Мазуришина.

Здається, найперший лікарський диплом з бразилійських українців здобув таки д-р Володимир Мазуришин. Про це пригадав нам сьогодні часопис провінції Санта - Катаріна, „Корейо до Пово", розповідаючи про відзначення 25-літнього ювілею лікарської практики відомого професіоналіста і громадського діяча на бразилійському терені.

Д-р Володимир Мазуришин народився в Бразилії. Батько його колись був головою Хліборобсько - Освітнього Союзу. Син, тобто д-р Володимир, в українському житті іде слідами свого батька, беручи діяльну участь в українських громадських та політичних організаціях і завжди є серед найщедріших жертводавців на українські цілі.

Ставши лікарем, д-р В. Мазуришин на стало осів в естаді Санта Катаріна, в місцевості Жараґва до Сул. Тут він уже мав свій власний великий шпиталь та взагалі став знаним лікарем на терені провінції. Як цінять д-ра Мазуришина та якої він осягнув поваги й пошани серед місцевого населення, видно з репортажу, вміщеному в часописі „Корейо до Пово":

„Наслідком широкого руху симпатиків видатного лікаря д-ра Володимира Мазуришина... у великому сальоні клюбу „Байпенді" відзначено урочистим бенкетом 25-ліття його перебування й діяльности в місті Жараґва. Щоб виявити д-ру Мазуришинові свою пошану та повагу, за стіл засіло 250 видатних громадян міста Жараґва і околишніх поселень.

Першим привітав д-ра Володимира Мазуришина голова повіту, подавши до загального відома, що ухвалою Повітової Ради надано д-ру Мазуришинові звання Почесного громадянина Жараґви і вирішено назвати його іменем одну з вулиць цього міста.

Далі говорив депутат Валдемар Салес, як представник губернатора Санта Катаріна в цій урочистості, вітаючи ювілята та висловлюючи йому заслужені признання й пошану. З особистим привітом виступив секретнар хліборобства д-р Люїз Ґабрієл.

Присутнім представлено першого клієнта, якого д-р В. Мазуришин лікував у Жараґві та першу людину, народжену 25 років тому, що її прийняв від породілі наш славний лікар. Ювілятові підносили святочні подарунки представники різних місцевих товариств та кіл громадянства, підкреслюючи, що д-ра Мазуришина глибоко шанують, поважають та цінять всі.

Натхненою й емоційною промовою ювілята закінчилась ця небуденна урочистість".

4. Молодеча організація в Порто Алеґре.

Встановлення пам'ятника Тарасові Шевченкові в Порто Алеґре (до речі, першого в Бразилії, бо в Куритибі покищо далі голосних розмов ця справа не пішла) спричинилося також до створення тут організації української молоді. Саме підготовча праця до відкриття пам'ятника охопила багато нашої молоді і вона, поруч з старим громадянством, діяла активно і організовано, дбаючи за честь і славу доброго українського імени. Показалося, що в Порто Алеґре є досить української молоді і що її цікавлять українські громадські та культурні справи.

Тому по відкритті пам'ятника Великому Кобзареві, при філії Хліборобсько - Освітнього Союзу скликано загальні збори молоді. Ті збори стали засновними для організації молоді. До неї вписалося 26 осіб. Вибрано вже й управу в складі пп.: Андрій Манченко — голова, Євген Коваль — заступник голови, Ліда Лисенко — секретар, Михайло Цимбал — скарбник, Валя Лисенко — заступник скарбничка, Олена Карпова, Ганна Манченко, Валентина Вакуліна — референти культури й освіти.

Українська організована молодь Порто Алеґре насамперед має своїм завданням подбати про створення хору й танцювального гуртка, а одночасно і за збільшення складу свого членства. Молодих людей українського походження в цьому місті є таки чимало.

5. В новій колонії.

Барейрос — це невеличка, нова українська колонія в Парані. Створили її переселенці з різних інших колоній, які вже заклали тут свої господарки. І от, по першому, найелементарнішому влаштуванні, наші люди на новому місці свого поселення взялися і до праці на українській ниві. Насамперед вирішено побудувати спеціяльний дім для школи Сестер Служебниць, які б, поруч з загальними дисциплінами, викладали б дітям також українську мову та привчали б їх до української культури й мистецької штуки. Цей дім сьогодні вже на викінченні, незабаром він широко відчинить свої двері для учнів.

У Барейрос існує українська католицька церква. Богослужби відправляє всч. о. Анастасій Куницький. Поточного року він відслужив панахиди по св. п. Тарасові Шевченкові, Симонові Петлюрі і Євгенові Коновальцеві. Всч. о. Анастасій під час панахид виголосив змістовні промови, які справили на присутніх глибоке враження. Українські громадські організації в Барейрос, як і в більшості колоній, не мають своїх філій, тому все українське життя зосереджується тут довкола церкви та згромадження Сестер Служебниць.

Михайло Килимний

Дорого і погано

„Радянська Україна" з 19 вересня, у статті - огляді „Відповідає не магазин, а фабрика" наводить десятки прикладів, як різні підприємства УССР випускають бракований одяг, взуття, морозівки, телевізори, мотоцикли... „Львівській фірмі „Маяк" було повернено понад 6.000 швейних виробів"..., „від 23 до 100 відсотків — браку" випускають чотири майстерні меблів на Донбасі. В кінці статті — вимога: „Підприємства повинні ґарантувати бездоганну роботу виробів, а не тільки безкоштовне усунення дефектів виробництва".

● **Коли грецький король Константин** повінчався 11-го вересня ц. р. в Атенах, то журналісти запитали, куди він виїздить з молодою. „Чи ви глузуєте?" — засміявся король. „Коли б я вам сказав правду, то ви мені жити не дали б і зіпсували б мені ввесь медовий час". Місце перебування молодої пари було і є оповите глибокою тайною. Здогадуються, що вони перебували на одному острівці на Еґейському морі.

„Вмер батько наш, тай покинув нас"

(На смерть Ф. Н. Городовенка)

21 серпня в місті Монтреалі, в Канаді, сталася сумна пригода. Довголітній дириґент, неперевершений чародій української народньої пісні, син серця України, Полтавщини, світлої пам'яті Н. Ф. Городовенко відійшов у вічність.

Ми, бувші його співаки, будемо „плакать і ридати" як сказала Леся Українка, у своєму „Жалібному марші", музика М. Лисенка.

Життєвий шлях світлої пам'яті дорогого і невіджалуваного нашого Нестора Феофановича, був довгий - предовгий і був тяжкий - претяжкий. Народився він 1885 року в Україні на Полтавщині. Закінчивши фахову музичну освіту, викладав науку співу в середніх школах Переяслава, Ольгополя, Лохвиці, де рівночасно був дириґентом місцевих хорів. В 1917 році почав працювати в Києві, в другій українській гімназії, як педагог хорового співу, дириґуючи одночасно хором Київського Університету, а потім Капелею Дніпро - Союзу, яка згодом одержала назву Капелі Київського Інституту Народньої Освіти. В дальшому етапі ця капеля дістала кінцеву назву Державна Українська Мандрівна Капеля, скорочено „Думка", яка існує досьогодні. З цією капелею, Н. Ф. Городовенко, — будучи дириґентом і мистецьким керівником, об'їхав цілу тодішню Україну і Совєтський Союз і навіть в пропаґандивних цілях (за наказом Москви) побував з концертами у Франції в Парижі.

В 1938 році в часі „чистки" Н. Ф. Городовенко був усунений з посту дириґента „Думки" і висланий подальше від українського центру. Його зоря як великого дириґента не погасла, тільки місцеві шикани і наклепи, а може і завість, усунули його на якийсь час від динамічного розгону в його творчій праці.

В році 1942 під час другої світової війни дириґував він у Києві хором із залишків бувших „думківців". Опісля як червона хвиля під змінним вітром політичної і мілітарної погоди, почала дошкульніше бушувати, Н. Ф. Городовенко, разом із своєю дружиною п. Настасею, вирушив у світову мандрівку.

Покинувши свої рідні околиці, Н. Ф. Городовенко на новому етапі зупинився в місті Рівному на Волині, щоб згодом переїхати до Львова.

Тут він творить (за конкурсом) мистецьку професійну одиницю під назвою „Хор ім. Миколи Леонтовича". І знова тяжко було вдержатися, бо хвиля війни перекочувалася із змінним щастям, то на схід, то на захід, щоб остаточно останнім буревієм підірвати його і кинути із своєї землі на чужу.

Опинився Городовенко на німецькій, землі, де по остаточній капітуляції „надлюдей" створив у місті Авгсбурзі хор, під назвою „Україна".

Життя української еміграції і її мистецьких сил, були і тут виставлені на великі проби і шикани, різними ворожими затіями. Городовенко почав з небувалим успіхом коцертувати, маючи в репертуарі, крім світських пісень, ще й духовні твори, які переважно були виконувані по місцевих святинях. Піддержка свойого слухача і місцевої окупаційної влади давали йому частіше задоволення в його творчій праці, але його велике серце тужило, його велике серце плакало за рідною землею, за українським повітрям. Він моментами задихався, але пізніше як сам казав: „Пісня не винна, і я вірю, що вона нас виведе в люди, — а крім неї ми маємо і нашу Почаївську Божу Матір, яка і вас і мене береже".

Але, як каже наша стара пословиця, кого Бог любить, тому дає нести хрест, так і тут ця любов впала і на Нестора.

Він мусів відірватися від коріння землі, яка ділилася з його рідною лише непрохідимим кордоном і мусів так, як і ми всі, вийти в станній етап своєї мандрівки. Загуло по таборах біженців, Америка, Канада, Арґентина, Австралія набирають робочі сили! ?...

Лишитися на тій землі, яка неодну сльозу проковтнула, яка стала невиносимою гіркістю, яка стоїть ще свіжою у пам'яті зі своїми невільничими таборами і морем крови, — чи, може, вертатися на рідну землю?

Але і тут і там нам не буде життя, їдемо в громаді, їдемо за море. І відважився Нестор Феофанович Городовенко. І виїхав і зупинився на станній станції свойого життя. Тисячумилевий шлях він проїхав.

Рідна Україна, рідні люди і свіже цілюще повітря, дарма, що сьогодні затросне, осталися десь там далеко, невловимі, безповоротні. Останні сили опустили кволе тіло. Велике серце, великого сина Тої, яку він так любив до безтями, перестало працювати. Він зійшов з життєвого шляху, і пішов в іншу мандрівку, як пішли його попередники, як підуть його наслідники, а нам, колишнім його співакам, осталось запитати свойого незабутнього Нестора: „Та порадь же ти, батьку, нас, як без тебе в світі жити при лихій годині?"

Осіння зустріч Союзу Українок в Черчі, Н. Дж.

19-го вересня влаштували Філядельфійський і Трентонський Відділи СУА товариську Осінню зустріч в Черчі.

Зустріч була запланована для відзначення 50-ліття вимаршу Українських Січових Стрільців на фронт.

У цей погідний день з'їхало до оселі Черче багато авт із гостями трьох ґенерацій — з Філядельфії, — Трентону, Алентавну, Брістолю, Нюарку, — Джерзі Сіті, — Ню Йорку й ін. Дисципліновано явилися Союзанки з родинами на заклик своїх Управ під керівництвом їх енерґійних голов, п. Осипи Грабовенськоï (43 Відд. — Філядельфія) та п. Ніни Самокишин (II. Відд. — Трентон). Усім вправно керувала відома громадська діячка з Філядельфії п. Михайлина Чайківська, що цікаво й дотепно реґулювала виступи бесідників.

Приємно проходила товариська гутірка серед стрілецьких пісень і веселих розказів за прибраними столами ресторану оселі. Очевидно й про кухню подбали наші пані з обох міст. Під рясні оплески виголосив з вервою своє слово про молоді часи УСС-ів ред. Льоньо Лепкий. Він пояснив ідеї стрільців та їхнє життя серед боїв на фронті.

Змалював настрої та умовини творення стрілецьких пісень і їх безпосередність відчування, яка вдержує їх свіжість і досьогодні. Слідувало грімке „Многая літа" для УСС-ів, в якому прийняв визначну участь оперний соліст Самокішин. З черги п. Чайківська передала від Президії поцілунок для УСС-ів через Льоня Лепкого.

Сердечну веселість викликала п. Люся Сердюкова, що по мистецьки відчитала гумореску сатиру на таборові теми Не бракувало й ватри. Палахкотіла вона й синіла димом, окружена „третьою ґенерацією", що асистувала при печенні бараболь, перегукуючися весело по-пластунському звичаю. Ці запашні „евентуалія" з'явилися на кивок руки пані Ніни перед гостями на столах. Внесла їх наймолодша ґенерація пластунів.

Ще довго йшли розмови знайомих з різних місцевостей, що радісно тут зустрілися й хотіли про все взаємно собі розказати.

В. К.

Многонадійний молодий науковець

Юрій Криволап

У перших днях жовтня ц. р. президент Пенсильвенійського стейтового університету в традиційній урочистій церемонії вручив молодому українському науковцеві Юрієві Криволапові докторський диплом. У синьо-білій накидці — кольори, що репрезентують науку мікробіології — ще недавній, здавалося б, „малий Юрко" став доктором. Сльози зворушення заблищали на очах його матері, колишньої київської селянки, пані Марії. З гордістю поглядав на свого вченого сина колись жорстоко переслідуваний совєтською владою його батько, пан Микола.

Юрій Криволап народився 4 січня 1936 року року в Дарниці, під Києвом, і у воєнних роках ще малим хлопчиком з батьками перемандрував довгу скитальчу дорогу з України аж до Німеччини. Після війни у Галендорфі вчився в народній школі. Там же, в скитальчому таборі, продовжував науку в гімназії. З хвилею нових еміґрантів прибув до Америки.

Середню школу (гайскул) закінчив Ю. Криволап у Філядельфії, а далі дістав стипендію до Інституту Технології Дрекселя, з якого вийшов у 1960 році з титулом бакалавра наук і з стипендією від департаменту мікробіології Пенсильвенійського стейтового університету. В 1962 році Юрій Криволап став маґістром мікробіології. Працював під керівництвом проф. Касіди. Обидві його дисертації на ступінь маґістра і доктора опубліковано в канадійському науковому журналі. Тепер він як доцент викладає мікробіологію в школі дентистики Мерилендського університету і керує дослідною працею студентів.

Д-р Ю. Криволап є членом Американського і Канадійського Мікробіологічних Товариств і Американського Товариства Заавансованих Наук.

Недавно за успіхи у самостійній дослідній праці прийнято його в члени почесних товариств „Фі СіҐма" і „Сіґма Екс".

Ще бувши в Пенсильвенійському університеті, Юрій Криволап зорганізував Український Студентський Клюб, в якому з участю американських і чужинецьких студентів відбувалися гарячі дискусії на актуальні теми.

В. Давиденко

Ще про нашу молодь

На сторінках „Свободи" появилася стаття під наголовком: „Де наші діти". Автор її М. Куропась дораджує як протизасіб денаціоналізації нашої молоді старатися, щоб вона брала більшу участь у наших імпрезах. Це зовсім слушна рада, бо молодь буде такою, в якому окруженню зростає. Біда тільки, що молодь (за словами автора) не дуже радо ходить на наші імпрези.

Це є правда і це діється тому, що імпрези влаштовують старші, а молодь є тільки публікою. Імпрези повинна організувати молодь і вона повинна виступати на сцені, а старше покоління займати місця на залі. Тоді напевно зросте фреквенція на концертах і т. п. імпрезах, бо старші будуть мати приємність бути глядачами, а молоді будуть виконавцями. На такому становищі станув провід філядельфійської пластової Станиці, пляннуючи улаштувати такі імпрези: Осінній фестин, який відбудеться дня 4-го жовтня ц. р. о год. 12-ій на фармі „Карпати" у Честері та Пластову Ревію (вечір пісні і слова), яка відбудеться 26 листопада ц. р. в залі Українського Клюбу на Найставні. Обі ці імпрези улаштовує молодь і сподіється, що старше громадянство численно прибуде, що дасть молоді заохоту до дальшої праці.

М. С.

С. Чорній

МАРІЯ ЗАНЬКОВЕЦЬКА

(У 30-річчя з дня смерти)

В цьому році минає 30 років з дня смерти видатної української артистки Марії Костянтинівни Заньковецької. Марія Заньковецька (Адасовська) народилася в 1860 р. в селі Заньки, Ніжинського повіту, Чернігівської губернії. Освіту здобула в Чернігові в дівочому пансіоні. З юних літ з успіхом виступала в аматорських виставах. В 1882 році була запрошена М. К. Садовським і М. К. Кропивницьким у створену ними першу професійну українську театральну трупу.

Уже в перші роки праці на сцені М. Заньковецька створила глибокодраматичні образи жінок з народу — обездолених, затурканих „наймичок", нещасних дівчат, обдурених та покинутих жінок (Наталка — в „Наталка Полтавка" І. Котляревського, Харитина — в „Наймичка" Карпенка-Карого, Оксана — „Доки сонце зійде — роса очі виїсть" М. Кропивницького, Наталя — „Лимерівна" П. Мирного й інші).

Виступаючи в побутовому репертуарі того часу, Марія Заньковецька зуміла наповнити свою творчість великим ідейним змістом та життєвою правдою. Її сценічні героїні виростали в гневних, грізних борців проти соціяльної несправедливости Гала — „Назар Стодоля" Т. Шевченка, Олена — „Глитай або ж павук" М. Кропивницького, Зінька — „Дві сім'ї" М. Кропивницького, Софія — „Безталанна" Карпенка Карого, Катря — „Не судилось" М. Старицького та інші.

Марія Заньковецька була артисткою широкого творчого діяпазону, тонкої інтуїції і прекрасних зовнішніх даних.

В неї був чудовий, сильний голос (драматичний сопран).

Цей голос давав їй можливість з неабияким успіхом виступати в оперетах і операх (Цвіркунка — „Чорноморці" М. Лисенка).

Сценічне мистецтво Марії мало великий вплив на сучасних драматургів. Спеціяльно для неї були створені найкращі драматичні твори М. Старицьким, П. Мирним, Карпенком - Карим. Перед Заньковецькою та її великим сценічним талантом схиляли голови такі великі російські письменники і театральні діячі як Л. Толстой, А. Чехов, К. Станіславський та Немирович - Данченко, зачисляючи нашу Заньковецьку до найбільших артистів, які ввійшли до історії світового мистецтва.

Двічі (1886, 1887) у складі об'єднаної української театральної трупи Марія Заньковецька з успіхом виступала в Петербурзі і Москві. Вона не раз відмовлялась від пропозицій перейти на російську імператорську сцену. Як справжня патріотка українського театру вона воліла поділяти гірку долю мандрівного, безправного і постійно цькованого російським урядом українського театру.

Після столичних гостинних виступів у Петербурзі в 1886 році, Марія Заньковецька була признана геніяльною артисткою, і столичні критики Росії ставили її нарівні із Сарою Бернар і Єрмоловою, а український театр здобув собі славу справді великого національного театру.

Слава про український театр досягла придворних кіл, і цар Олександер III висловив бажання подивитися на спектакль „малоросів". Царська родина і добірлива публіка дивилися на „Назар'я Стодолю" Т. Шевченка і невеличкий водевіль в театральній залі „Демут". Після спектаклю цар піднявся з місця, запально плескав у долоні і вигукував: „Браво!" Після вистави акторів покликали до царської льожі. Вистава так сподобалася, що після цього театр мусів дати ще кілька вистав для царя у Александріївському театрі.

Після цих гастролів ім'я Марії Заньковецької було настільки популярне, що їй часто доводилось виступати перед різним губернським і повітовим начальством із клопотаннями в театральних справах.

Великою подією був „пролом", який пощастило зробити Марії Заньковецькій у твердині київського генерал - губернаторства. Після смерти Дрентельна, який часто забороняв українські вистави, київським генерал-губернатором став граф Ігнатьєв, добрий знайомий Євтихія Костянтиновича Адасовського — брата Марії Заньковецької. Заручившись рекомендаційним листом брата, Марія Костянтинівна пішла з візитою до генерал-губернатора.

Ігнатьєв прийняв Заньковецьку привітно з вишуканістю світської людини. Він, не вагаючись, підписав дозвіл на десять вистав у Києві, але просив, щоб „уникнути непорозумінь" взяти ще дозвіл на вистави і у київського губернатора, а коли б він уперся то покликатися на його дозвіл.

Марія Заньковецька багато чула про крутий характер київського губернатора з дивним прізвищем — Тамара.

На прийом до Тамари Заньковецька з'явилася разом із братом Карпенка - Карого М. Садовським.

— Що вам? — суворо спитав Тамара. Заньковецька подала йому „прошеніє". — Ми просимо домволити нам кілька вистав у Києві.

— Жодної вистави не дозволю грати іноземцям! —

— Помилуйте, ваше превосходительство, яка ж я іноземка?

Я і мої товариші по сцені — українці...

— Малороси, ви хочете сказати? — перебив їй Тамара. —

— Так от! Іноземцям у Києві, матері городів руських, не грати!

— Саме в Києві іноземки і грають. І слава Богу, що грають! — сказала Марія Костянтинівна. — Щойно закінчилися гастролі Сари Бернар. Перед нею виступала Жюдік, і я думаю...

— Те, що ви думаєте, мене не цікавить. Грати вам не дозволю!

— Прошу не кричати! Перед вами не солдат, а жінка...

Нам справді нема про що говорити. Я вже маю дозвіл генерал-губернатора. — сказала Заньковецька і недбалим жестом поклала на стіл папірець. Губернатор Тамара зм'як, вибачився перед артисткою і видав дозвіл на вистави.

Виступаючи в 1897 році на І-му Всеросійському з'їзді театральних діячів в Москві із доповіддю про стан українського театру, Марія Заньковецька вимагала скасування важких і принизливих обмежень, вимагала, щоб цензура дозволяла грати в театрі п'єси, в яких зображене правдиве життя і історія українського народу. Марія Заньковецька разом із М. Старицьким, М. Кропивницьким, Карпенком-Карим та іншими видатними діячами українського театру мріяли створити на Україні театр, який був би справді народним, щоб і зміст драматичних творів, і мова були близькі і доступні для широких мас українського народу. У 1919 році Марія Заньковецька була одним із активних організаторів Українського Державного Народного Театру.

В 1922 році, з нагоди 40-ліття сценічної діяльности, ближчими учнями великої артистки Б. В. Романицьким, В. С. Яременком, Д. О. Дударем — був створений театр ім. Марії Заньковецької, який із Києва був перенесений до Запоріжжя, а під час 2-ої світової війни, в кінці жовтня 1944 року, переїхав до Львова і має тепер офіційну назву: „Львівський державний ордена Трудового Червоного Пралора український драматичний театр ім. М. Заньковецької", який є одним із провідних театрів України.

СУСПІЛЬНО-НАЦІОНАЛЬНА ФУНКЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ДІЯСПОРІ

(Продовження із стор. 2-ої)

ду, а в зв'язку з цим формування свого погляду на це минуле і формування погляду на своє відношення до світу й життя, є основними чинниками, які формують людину і надають їй основного змісту життя. Це в цьому місці, з поміччю спільних духових і культурних чинників (мови, религії тощо) людина-одиниця стає членом нації. Вона ж бо стає переємником спільних відвічних духових і культурних надбань, що їх її нарід протягом своєї історії створив і далі створює.

І так, на формування людини працюють цілі покоління її предків. Людина не тільки творець і пан свого життя, вона також переємник, носій і споживач духових і культурних вартостей своїх предків, свого народу. І саме це є те, що дає людині силу, що зберігає її від самотности, розгублености і знищення; це те, що дає людині духовий зміст та внутрішню організацію життя; це те, що дає їй свідомість доцільности своєї праці і свого існування.

Власне в ім'я збереження людини треба доцільно і послідовно розвивати й посилювати ті духові і культурні вартості, якими людина мусить жити, коли має вона бути істотою повною, істотою щасливою.

III

Тут ми приходимо до основного питання суспільно-національної функції української культури в діяспорі, питання, яке своєю актуальністю виростає далеко поза межі повсякденного. При цьому мусимо торкнутися деяких ґрунтовних питань, що стосуються життя української людини в діяспорі, поза рідною землею і поза масою свого народу. Це питання відноситься до нас усіх в рівній мірі.

Процес поселення в нових країнах, на нових землях, життя в нових матеріяльних і культурних обставинах, створює багато проблем, з якими еміґрант чи прошарок еміґраційного суспільства мусить впоратися. Еміґрація з рідної землі створює безпосередню конфронтацію з новим світом, звичайно перед тим незнаним і тому незрозумілим і чужим; конфронтацію з чужою мовою й іншими устійненими формами життя. Друге і дальші покоління еміґрації від цих проблем не вільні. Ми самі найкраще бачимо ці проблеми, бо вони виростають на наших очах, часто розростаються до небувалих розмірів, завзято і „переконливо" дискутуються приватно чи в організованій формі, на сторінках преси. Ці проблеми родять голоси про потребу асиміляції чи про її шкідливість; про конечність духової і культурної „метаморфози" в ім'я реальних вимог життя, навіть в ім'я свободи індівідуума; голоси про конечність збереження всіх духових і культурних атрибутів української людини в діяспорі.

(Далі буде)

На весілля до Атен

Принц Філіпп, чоловік британської королеви Єлисавети II разом із їхніми дітьми принцом Чарлзом і принцесою Анною висідають з літака, прибувши до Атен на весілля грецького короля Константина із данською принцесою Анною-Марією, яке відбулося 18 ц. м.

Повідомлення ОДВУ

Організація Державного Відродження України в ЗДА від початку свойого існування стояла і стоїть непохитно на позиціях християнської етики й моралі та підтримки обох Українських Церков. Тому-то

а) 10-го вересня 1964 р. новообраний голова ЦУ ОДВУ проф. д-р Богдан Т. Гнатюк мав довшу розмову з їх Екселенцією Преосвященнішим Архиєпископом Амврозієм Сенишиним, ЧСВВ, Митрополитом Української Католицької Церкви в ЗДА, в якій Владика живо інтересувався діяльністю ОДВУ і всієї організованої української громади. При цій нагоді Владика уділив пастирського благословення новообраному голові з родиною, членам Центральної Управи та всьому членству ОДВУ і побажав якнайкращих успіхів у діяльності;

б) 11-го вересня 1964 р. Його Преосвященство Преосвященніший Архиєпископ Іоан Теодорович, Митрополит Української Православної Церкви в ЗДА, прийняв делеґацію ЦУ ОДВУ в складі голови ЦУ ОДВУ — проф. д-ра Богдана Т. Гнатюка, пресового референта ЦУ ОДВУ — проф. д-ра Петра Ю. Стерча та секретаря Філядельфійського Відділу ОДВУ — п. Андрія Гопчука. Владика живо інтересувався діяльністю ОДВУ і всієї організованої української громади та, побажавши якнайкращих успіхів у праці, уділив свого пастирського благословення Центральній Управі та всьому членству ОДВУ.

Пресова Референтура ЦУ ОДВУ

СКІНЧИВСЯ ЛІТНІЙ КУРС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У серпні скінчився літній курс української мови для вчителів, на якому були 22 студенти. Крім поглиблення знань з української мови, студенти отримали основні відомості з географії та історії України, української літератури та культури взагалі.

Подібні курси влаштовує Альбертський університет щороку. На наступне літо (1965) запляновано курс української літератури та початковий курс української літератури та початковий курс української мови за розмовним методом д-ра Яра Славутича, що веде згадані курси.

Н. Н.

ЗДА не приймуть делеґації африканських держав у справі Конґа

Найборі, Кенія. — Американський амбасадор в Кенії, Вільям Аттвуд, повідомив прем'єра Кенії, Йомо Кеніятту, який є головою 9-тичленної Комісії африканських держав для заведення ладу в Конґо, що американський Уряд може переговорювати з делеґацією африканських держав в справі Конґа тільки тоді, коли це буде відбуватися за згодою й при активній участі конґолійського уряду. Сталося це після того, як названий американський амбасадор повідомив Вашинґтон, що 5-тичленна делеґація африканських держав збирається їхати до Вашинґтону, щоб просити президента Джансона, щоб Америка відкликала свою зброю з Конґа і більше її туди не висилала, бо це ніби перешкоджує заведенню там спокою. Це становище африканської комісії обурило конґолійського президента Жозефа Касавубу, який вислав негайно гострого листа на руки ґвінейця Діялльо Теллі, секретаря Організації для Африканської Єдности, що охоплює всі африканські країни за вийнятком Південно - африканського Союзу й португальської колонії Анґолі. Конґолійський президент вважає, що це недопускальна річ втручатися у таку внутрішню справу Конґа, як його договори з іншими країнами та діяти поза спиною Конґа в справі достави належних Конґу предметів. Касавубу повідомив просто, що Конґо надалі не буде повинуватись постановам тієї пан - африканської організації, дармащо до цього часу Конґо льояльно з нею співпрацювало. Конґолійські чинники обурені, що ота африканська Комісія, яка ніби мала допомогти до ліквідації повстанського руху в Конґо — почала переговорювати з лідерами партизанів, як із рівнорядним партнером, та виступила проти достави тих американських літаків, якими конґолійська влада бореться проти партизанів.

241 часопис підтримує Ґолдвотера, 222 Джансона

Ню Йорк. — Торговельний часопис „Редактор і видавець" повідомляє, що досі 241 часопис заявився, що буде підтримувати кандидатуру сенатора Беррі Ґолдвотера, а 222 підтримують президента Джансона. Але при цьому треба додати, що досі звичайно велика більшість часописів підтримували завжди республіканського кандидата і цьогорічна більшість є найменшою від 1932-го року, коли почали робити подібні опитування. Тільки в 1936-му році за президента Ф. Д. Рузвелта висловилися були 36.1% запитуваних часописів. Відповіді тепер надіслали 777 щоденників, це значить 44% всієї американської преси. З цих часописів 40.4% заявили, що вони є незалежні, або ще не рішилися, кого мають підтримувати.

Громадськість України вимагає гідного відношення до української книжки

На Україні відбулося декілька нарад бібліотечних наукових і технічних працівників. Бібліотекарі стурбовані тим фактом, що багато видавництв — „з невідомих причин" і досі не постачають бібліотекам України, особливо науковим, обов'язкового примірника для каталогування, опису, створення обмінних фондів та ін.

У „Радян. Культурі" з 20 вересня надрукована стаття одного з бібліотечних керівників, з якої цитуємо уривок: „Протягом останніх років працівники наукових бібліотек України ведуть багато розмов про погане постачання саме українських видань. Як не прикро, але далі розмов та справа не пішла. До цього часу питання про організацію республіканського обов'язкового примірника ще не вирішено. Тому науковим бібліотекам придбати українські книги іноді складніше ніж російські. Не дивно, що і прогалин у фонді з української книги значно більше. Керівники наукових бібліотек України вимагають від Міністерства культури УССР позитивно розв'язати справу обов'язкового українського примірника.

У Південному В'єтнамі збунтувалося гірське плем'я, вимагаючи автономії

Сайґон. — До всіх дотеперішніх турбот південно - в'єтнамського уряду — військових змов амбітних старшин, натиску збоку буддистів і студентів, страйку робітників — приєднався ще бунт гірських племен, особливо одного з них, племени Раде, в гористій околиці за 160 миль від столиці, Сайґону. Цей бунт набрав такої сили і загрози для центральної влади Південного В'єтнаму та її війни проти комуністичних партизанів, що збунтовані мешканці гір, зрештою завзяті анти - комуністи, вбили коло 50 старшин і вояків південно - в'єтнамського війська та окружили дальших 50 військовиків, тримаючи їх, як закладників. На місце заворушень прилетіли два американські генерали і прем'єр Південного В'єтнаму генерал Нґуєн Хан. Американські старшини, які займалися вишколюванням тих відважних мешканців гір для війни проти коммуністів, грають ролю посередників між провідниками бунту та державними властями. Збунтовані племена, які різняться своєю мовою і звичаями від мешканців низинної частини Південного В'єтнаму, домагаються автономії, введення їхньої мови до шкіл та представництва в центральному уряді.

Доля Сави Федорчука — героя „Землі" О. Кобилянської

В одній з перлин української літератури, повісті „Земля", буковинська письменниця Ольга Кобилянська вивела родину селянина села Димка на Буковині Константина Хижияна, назвавши його в повісті Івонікою Федорчуком. Хто з нас не читав цього чудового твору і хто не цікавився долею його героїв?

Відомо, що в основу повісті Кобилянська поклала справжню подію в селі Димка, де вона жила в 1901 році. Син Константина Жижияна (у повісті — Івоніка Федорчук) Сава справді убив свого брата Михайла, і Кобилянська добре знала всю цю родину.

У Димці досі живе внук Константина Жижияна, син Сави, Іван Жижиян, який добре пам'ятає свого діда. Живе він у хатині, де жила родина Жижиянів, коли сталася та страшна трагедія. Навколо садиби стоять берези, що їх так гарно описала Кобилянська.

Іван Жижиян розповів співробітникам Української Академії Наук, які приїхали до Димки зібрати відомості про дальшу долю Сави Жижияна.

Сава Жижиян не міг жити в свойому селі після трагедії, про яку й досі люди в селі пам'ятають. У 1909 році він поїхав до Канади. Працював там там по фабриках та фармах. У 1929 році він викликав до себе до Канади свого сина, який жив з дідом на Буковині, і вони прожили в двох в Канаді до 1934 року, коли Сава, уже старий і немічний, почувши, що надходить смерть, сказав синові: „Сину знайди когось, хто міг би прочитати ту книжку, яку ти маєш". А то була повість Ольги Кобилянської „Земля", яку Іван купив, коли їхав до Канади, у Чернівцях, бо йому люди казали, що в тій книжці описано його діда та батька. Сам він тоді умів трохи читати, але не по українському, а по румунському. Сава був зовсім неписьменний. Багато років ця книжка була з ними, і їм страшенно хотілось довідатись, що там написано. Десь Іван надибав письменного українця, і той три дні читав уголос „Землю", а Сава, лежачи на смертельній постелі, затаївши дух, слухав. Іван каже, що він сидів, мов зачарований. Перед його очима проходили постаті діда, батька, ще тоді зовсім молодого, і стрийка, якого він не знав, але про якого йому так багато доводилось чути від сусідів. Сам дід Константин ніколи і словом не згадував внукові про своїх синів.

Поховавши батька, Іван поставив на могилі бетонового хреста. Мабуть він і досі стоїть на цвинтарі у м. Мекліні в Канаді.

Повернувшись на батьківщину, Іван уже не застав діда в живих. Константин Жижиян помер у 1927 році.

Марія Туркало

Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила

ТАРЗАН, ч. 5316. Півмільйона долярів!

"I HAVE THE AUTHORITY," TOM RYAN REPEATED, "TO OFFER MR. WATERS A SUBSTANTIAL PRICE FOR—"

"NO!" BELLOWED SAM. "I DON'T WANT ANYONE FOOLING AROUND, DISTURBING MY PEACEFUL LIFE—" 8-18-5316

TOM INTERRUPTED QUIETLY "NOT EVEN FOR A HALF-MILLION DOLLARS?"

— Я маю повновласть, — повторив Том Раєн, — запропонувати панові Вотерсові поважну ціну за...

— Ні, — грюкнув Сем. — Я не хочу, щоб хтонебудь мене обдурював, турбуючи моє спокійне життя...

Том перервав йому спокійно. — Навіть і тоді, коли б це було півмільйона долярів?